

.....

بسمه تعالی
تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان خانم / آقای علی خلیلی تحت عنوان: بررسی آموزش شهروندی در
برنامه درسی آشکار آموزش و پرورش رسمی ایران در سال ۹۰-۱۳۸۹
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تأیید می کنند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	علی محمد حاضری		
۲- استاد مشاور	علی رضا صادق زاده قمصری		
۳- استاد ناظر (داخلی)	علی ساعی	استاد	
۴- استاد ناظر (خارجی)	محمد رضایی		
۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	علی ساعی	استاد	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب..... دانشجوی رشته..... ورودی سال تحصیلی.....»
مقطع..... دانشکده..... متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

تاریخ: .....
۹۱

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته

است که در سال در دانشکده

دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر ، مشاوره

سرکار خانم/جناب آقای دکتر و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر

از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب علی حلیلی دانشجوی رشته مشاوره و روانشناسی مقطع کارشناسی ارشد

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: علی حلیلی

تاریخ و امضا:

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده‌ی علوم انسانی

گروه جامعه‌شناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی

بررسی آموزش شهروندی در برنامه درسی آشکار آموزش و پرورش رسمی

ایران در سال ۹۰-۱۳۸۹

دانشجو: علی خلیلی

استاد راهنما: علی محمد حاضری

استاد مشاور: علی رضا صادق زاده قمصری

پاییز ۱۳۹۰

به مردپشور جامعه‌شناسی ایران

استاد یوسف ابازدی

در نگارش این پایان نامه از یاری استادان خوبم جناب آقای دکتر حاضری به عنوان استاد راهنما و جناب آقای دکتر صادق زاده به عنوان استاد مشاور بهره برده ام که سپاس گذار هر دو هستم. جناب آقای دکتر ساعی همواره با روی باز پذیرای مشکلات پایان نامه من بوده، از ایشان صمیمانه سپاس گذاری می کنم. همچنین از دوستان خوبم آقایان و خانم ها (الف...ی): ناهید جهانبخش، کمال حسینی کار، محمد قدیر خوش خلق دشتکی، علی خوش خلق دشتکی، امید رسولی، اسماعیل رضاپور، شکوفه رنجبر، حجت سبزی علیان، ناصر سید ابراهیمی، علی کهن، جمشید محمدی و سحر نقی زاده که نه صرفاً در نگارش علمی پایان نامه، بلکه در طول تحصیل در دوره کارشناسی ارشد به من قوت قلب و یاری داده اند سپاس گذاری می کنم.

از پدر و مادرم، برادران و خواهرانم بی یادآوری هیچ سببی، مهرورزانه سپاس گذاری می کنم.

به راه بادیه رفتن به از نشستن باطل که گر مراد نیابم به قدر وسع بگو شدم

چکیده

در علوم اجتماعی مفهوم شهروندی ناظر بر وضعیت و رابطه ای پیچیده میان اتباع یک کشور با همدیگر و نیز میان اتباع با دولت است. در سطحی گسترده تر شهروندی نوعی ارتباط و کنش متقابل میان همه انسانهاست. به همین ترتیب شهروند کسی است که مطابق با آموزه های شهروندی عمل و رفتار کند، آموزه هایی که طی فرایند جامعه پذیری آموخته می شوند. یکی از مجراهای جامعه پذیری نهاد آموزش و پرورش است. بر این اساس تحقیق حاضر با دو فرضیه آغاز می شود. یکی اینکه آموزش شهروندی در برنامه های درسی آموزش و پرورش ایران بیشتر تکلیف محور است. دوم اینکه در برنامه های آموزشی شاخصه هایی ناسازگار با آموزه های شهروندی نیز دیده می شود. در پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، مدل قیاسی کتاب های درسی مصوب آموزش و پرورش رسمی ایران در سال ۹۰-۱۳۸۹ را به عنوان جامعه آماری انتخاب و دروس تعلیمات اجتماعی، تعلیمات دینی و فارسی دوره راهنمایی و دروس دین و زندگی و دانش اجتماعی دوره دبیرستان را به عنوان نمونه مورد تحلیل قرار داده ایم. واحد زمینه ای (متن) کتب درسی انتخاب شده و واحد تحلیل (ثبت) مفاهیم مرتبط با آموزش شهروندی می باشند. نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان می دهد که آموزه های شهروندی موجود در آموزش و پرورش آشکار ایران بیشتر تکلیف محورند تا حق محور و همچنین نتایج نشان می دهند که آموزه های ناسازگار با شهروندی در برنامه درسی وجود دارد.

واژگان کلیدی: شهروندی، آموزش شهروندی، برنامه درسی.

فهرست عناوین ..... شماره صفحه

فصل اول: ..... ا

کلیات: ..... ا

۱-۱- بیان مسأله ۱

۱-۲- مقاصد و اهداف پژوهش ۳

۱-۳- ادبیات پژوهشی تحقیق ۶

فصل دوم: ۱۱

ادبیات نظری پژوهش ۱۱

۱-۲- پیشینه نظری ۱۲

۱-۲- چارچوب مفهومی ۳۳

۱-۳- فرضیه ها ۳۷

فصل سوم: ۴۲

روش پژوهش ۴۲

۱-۳- تحلیل محتوی ۴۳

۱-۳- جمعیت آماری و نمونه گیری ۴۸

۱-۳- اعتبار ۴۹

۱-۳- پایایی ۵۰

فصل چهارم: ۵۲

یافته های تحقیق ۵۲

۱-۴- بررسی یافته های پژوهش ۵۳

فصل پنجم: ۶۵

۶۵ ..... جمع بندی و نتیجه گیری

۶۶ ..... ۱-۵- پیش درآمد

۷۶ ..... ۲-۵- جمع بندی و نتیجه گیری

۷۸ ..... ۳-۵- پیشنهادات پژوهشی

فهرست جداول.....شماره صفحه

جدول ۱-۲ نقشه شناختی مولفه های شهروندی	۴۰
جدول ۱-۴: مصادیق آموزه های شهروندی در کتاب فارسی اول راهنمایی	۵۳
جدول ۲-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب فارسی دوم راهنمایی	۵۴
جدول ۳-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب فارسی سوم راهنمای	۵۵
جدول ۴-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب پیام های آسمان اول راهنمایی	۵۵
جدول ۵-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب فرهنگ اسلامی و تعلیمات دینی دوم راهنمایی	۵۶
جدول ۶-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب فرهنگ اسلامی و تعلیمات دینی سوم راهنمایی	۵۷
جدول ۷-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب تعلیمات اجتماعی اول راهنمایی	۵۸
جدول ۸-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب تعلیمات اجتماعی دوم راهنمایی	۵۹
جدول ۹-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب تعلیمات اجتماعی سوم راهنمایی	۶۰
جدول ۱۰-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب تعلیمات اجتماعی اول دبیرستان	۶۱
جدول ۱۱-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب دین و زندگی اول دبیرستان	۶۲
جدول ۱۲-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب قرآن و تعلیمات دوم دبیرستان	۶۲
جدول ۱۳-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب قرآن و تعلیمات سوم دبیرستان	۶۳
جدول ۱۴-۴ بررسی آموزه های شهروندی در کتاب دین و زندگی پیش دانشگاهی	۶۴
جدول ۱-۵ وجود یا عدم وجود آموزش های شهروندی در کتاب های درسی	۶۸
جدول ۲-۵ فراوانی تکرار آموزه های شهروندی در کتاب های بررسی شده	۷۰
جدول ۳-۵ آموزه های شهروندی در کتاب های بررسی شده به تفکیک مقطع تحصیلی	۷۲
جدول ۴-۵ توزیع فراوانی و درصد ابعاد شهروندی در کتاب های بررسی شده	۷۳
جدول ۵-۵ درصد سهم کتاب های مطالعه شده در آموزه های شهروندی	۷۵

فصل اول

کلیات

۱-۱- بیان مسأله

شهروندی به عنوان یک پایگاه و نقش اجتماعی مدرن و فراگیر، مجموعه‌ی به هم پیوسته‌ی است از حقوق و وظایف برابر همگانی که ناظر به احساس تعلق اجتماعی به جامعه و موثر در مشارکت همگانی، به همراه برخورداری عادلانه و منصفانه‌ی تمام اعضای جامعه از مزایا، منابع و امتیازها فارغ از تعلقات نژادی، قومی، طبقاتی، فرهنگی و مذهبی است (توسلی و نجاتی حسینی: ۱۳۸۳، ۵۶). شهروندی به عضو یک اجتماع سیاسی گفته می‌شود که دارای حقوق و وظایفی در ارتباط با این عضویت است (گیدنز، ۱۳۷۶: ۷۹۵). از دیدگاهی دیگر «شهروندی نوعی منزلت اجتماعی است که جامعه آنرا به تمامی اعضا اعطا نموده و به موجب آن تمامی افراد از جایگاه، حقوق و وظایف برابر که توسط قانون حمایت و تثبیت شده برخوردارند» (Marshal, 1994: 72).

تعاریف فوق به روشنی مفهوم شهروندی را بیان می‌کنند، اما مسأله پژوهش حاضر این است که نوعی از شهروندی که در تعاریف آمده است در ایران مشاهده نمی‌شود یا دست کم به شکلی ناقص دیده می‌شود. دقت در عملکرد روزانه‌ی مردم و آنچه در حق آنها روا داشته می‌شود، می‌تواند پرده از زوایای پنهان وضعیت شهروندی در ایران بردارد. بر طبق شواهد، در ایران مردم وظایف و تکالیف شهروندی خود را به گونه‌ای ناقص انجام می‌دهند و در مقابل به حقوق آنها نیز توجه چندانی نمی‌شود. به عبارت دیگر در ایران هم حقوق و هم وظایف شهروندی دچار کاستی و نقصان اند. در اینجا می‌توان به شواهد زیر اشاره کرد: مردم زباله‌های خود را در سطح شهر و معابر رها می‌کنند، به گزارش شهرداری تهران تنها کشوری است که روزانه سه بار از سطح شهر زباله جمع‌آوری می‌کند (وبسایت شهرداری تهران، ۱۳۸۹)، رانندگان حقوق عابران را مراعات نمی‌کنند، نرخ تصادفات

رانندگی در اثر عدم توجه به قوانین بالاست، اداریان به مطالبات ارباب رجوع کم توجهند، تنها بخشی از مردم دارای حق بیمه اند، صاحبان کارخانجات به آلودگی هوا و محیط زیست بی توجهند، در ساخت و سازهای شهری به حقوق ساکنان شهر بی توجهی می گردد، ساکنان شهرها نیز نسبت به پاکیزگی و نگهداری اماکن و فضا های عمومی کم توجهند. مراد از ذکر جنبه های ملموس این قضیه توجه دادن به امر شهروندی از پایین ترین سطوح تا متعالی ترین جنبه زندگی امروزی است.

به نظر می رسد، شهروندی و اصول ملازم با آن در فضا و بدون سرمایه گذاری شکل نمی گیرد. در واقع شهروندی نیازمند آموزش و نهادینه کردن مفاهیم و خلق و خوی های مرتبط با آن است، که از طریق نهادها (خانواده، آموزش و...)، رسانه ها و سایر دستگاه های مرتبط می بایست به انجام برسد.

در جوامع امروزی بخش مهمی از مسوولیت آموزش افراد جهت پذیرش نقش های مختلف و نیز آموزش های مدنی به عهده نهاد آموزش و پرورش است. نهاد آموزش و پرورش خود دارای دو کارویژه مهم است: نخست: آماده سازی افراد برای احراز مشاغل و حرف گوناگون؛ دوم: آماده کردن افراد از حیث نحوه ی زیست اجتماعی یعنی مجموعه حقوق و تکالیفی که فرد می بایست نسبت به خود و دیگران مراعات کند. مجرای که نهاد آموزش و پرورش از طریق آن به آموزش افراد می پردازد مدرسه است. در مدرسه نیز دو گونه برنامه درسی وجود دارد، اول، برنامه درسی رسمی آشکار که شامل ساختارهای رسمی مدرسه، دستورالعمل ها، آیین نامه ها و متن های آموزشی مانند کتاب ها، نرم افزارها و مجلات آموزشی می شود و دوم، برنامه درسی پنهان^۲ یعنی «خصلت های رفتاری یا ایستارهایی که در مدرسه آموخته می شوند اما در برنامه رسمی آشکار گنجانده نشده اند» (ایوان ایلچ به نقل از، گیدنز، ۴۵۹:۱۳۸۳).

1-Formal curriculum
2- Hidden curriculum

بنابر آنچه گفته شد اگر ما بخواهیم رویکرد رسمی نهاد آموزش و پرورش را در زمینه ای خاص فهم کنیم، یکی از راهکارهای موجود، فهم برنامه درسی آشکار است. به همین ترتیب یکی از سازوکارهای شناخت برنامه درسی آشکار، شناخت محتوای ارائه شده در کتب درسی می باشد. آنچه که به پژوهش حاضر مربوط می گردد، فهم رویکرد رسمی نهاد آموزش و پرورش در ایران به مساله آموزش شهروندی است. تکیه ی این پژوهش بیشتر بر کارویژه دوم نهاد آموزش و پرورش است.

حال با توجه به آنچه گفته شد و با عنایت به اهمیت مساله آموزش شهروندی، پژوهش حاضر در پی این است که در واقع رویکرد نهاد آموزش و پرورش در ایران، در خصوص شهروندی چگونه است؟ این نهاد در جهت آموزش اصول شهروندی به شهروندان تا چه حد کوشش دارد؟ اگر نهاد آموزش برنامه هایی جهت آموزش شهروندی دارد آیا بیشتر بر وظایف شهروندی تاکید دارد یا بر حقوق شهروندی؟ و یا بعضاً در مواردی موضع نهاد آموزش و پرورش موضعی ناسازگار با آموزه های شهروندی است؟

۱-۲- مقاصد و اهداف پژوهش

هدف از انجام این پژوهش نخست پر کردن خلأ اطلاعاتی در زمینه میزان و وضعیت حضور آموزه های مرتبط با شهروندی در برنامه درسی آشکار آموزش و پرورش ایران می باشد که بی باکانه می توان گفت هیچ کار اساسی در این زمینه صورت نگرفته است. یعنی عمده کارهای انجام شده پیرامون شهروندی به یک یا چند بعد از ابعاد شهروندی پرداخته اند و کار جامعی انجام نشده است. از اینرو پژوهش حاضر در صدد است نمایی جامع از وضعیت آموزه های شهروندی را در این زمینه به دست دهد. دومین هدف از انجام این پژوهش ارائه توصیفی جامع از فراوانی ها و وضعیت آموزه های شهروندی در برنامه درسی آشکار آموزش و پرورش ایران است بدین معنا که آموزه های شهروندی دارای چه خصلتی

هستند. سومین هدف از اجرای این پژوهش هموار کردن مسیر تحقیق و پژوهش در خصوص مبحث آموزش شهروندی و ایجاد یک سلسله پرسش برای پژوهشگران این عرصه است.

در عصر حاضر شهروندی یک ضرورت اجتماعی است که به صورت سازه اجتماعی ناشی از بسترهای اجتماعی و فرهنگی جامعه همراه با تنوع فرهنگ ها، معانی مختلفی را در جامعه شکل می دهد؛ بر این اساس « به طور کلی شهروندی یک نوع قرار داد متقابل اجتماعی و یک سلسله حقوق متقابل دولت بر مردم و مردم بر دولت و همچنین یک احساس مشترک عمومی نسبت به هویت ملی و اجتماعی در یک محدوده مشخص است.» (عاملی، ۱۳۸۰: ۱۶۸).

مراعات حقوق افراد نسبت به هم و نیز انجام تکالیف محوله به هر فرد، نه تنها در ایران بلکه در جهان کنونی یکی از مهمترین و اساسی ترین ارکان شکل گیری زندگی جمعی و دموکراتیک می باشد که همواره دولتها سعی در آموزش آموزه های مرتبط با آن را داشته اند. مساله آموزش شهروندی در ایران سالهاست که چالشهای جدی را ایجاد نموده است و تقریباً هیچگاه به شکلی اساسی مطرح، ریشه یابی و بررسی نگردیده است. و حتی در این زمینه مآشاهد مطالعات و برنامه ریزی دلگرم کننده ای نیز نبوده ایم. به نظر می رسد قبل از دست زدن به هر کاری می بایست مطالعات اساسی در این زمینه انجام گردد تا کم و کیف کار مشخص و ایرادات اساسی این مقوله استخراج گردند. نگارنده پژوهش حاضر را پر اهمیت می داند زیرا بسیاری از مسائل اجتماعی و فرهنگی امروز جامعه ایران را نشأت گرفته از فقدان آموزش درست آموزه های شهروندی می داند. ضرورت انجام این مطالعه از این جهت است که از آنجاییکه مسائل اجتماعی پیوستگی و اتصال خاصی هم دارند، هیچگاه نمی توان با نگاه پایین دستی، اقدام به پیشگیری یا درمان آنها کرد و از ریشه یابی و علت یابی غافل ماند. شهروندی از زمره ی این مسائل است که می بایست اقدامات در این زمینه را بر اساس مطالعات مربوط به آن استوار کرد. بنابراین

تعلل در ریشه یابی مبحث شهروندی و جوانب آن یعنی حقوق و تکالیف شهروندی می تواند ضررهای
هنگفتی را در پی داشته باشد. از این حیث است که انجام پروژه ها و تحقیقاتی از این دست ضرورت
می یابند

۳-۱- ادبیات پژوهشی تحقیق

در این بخش از تحقیق به تحقیقات و پژوهش های انجام گرفته در زمینه آموزش شهروندی و موضوعات نزدیک به آن می پردازیم. بر این اساس در ابتدا عنوان هر پژوهش یا تحقیق آورده می شود و پس از آن به شرح مختصری از پژوهش انجام گرفته می پردازیم.

۱- آموزش شهروندی ملی و جهانی همراه با تحکیم هویت و نظام ارزشی دانش آموزان (لطف آبادی، ۱۳۸۵).

نگارنده در این مقاله نشان می دهد که گروه های قابل توجهی از نوجوانان و جوانان دانش آموز ایرانی دچار ضعف های اساسی در هویت اجتماعی و مدنی و گرفتار نگرش های ضد اجتماعی و خلاف کاری و روحیه سرکشی هستند. در چنین وضعیتی آموزش حقوق و مسئولیت های محلی و ملی و جهانی در جوانب گوناگون شهروندی در برنامه های درسی و فعالیت های کلاس و مدرسه و آموزش رفتار مبتنی بر تفکر درست، مسئولیت پذیری، و تصمیم گیری اندیشمندانه ضرورت دارد. یافته های تحقیق حاکی از آن است که مدارس نتوانسته اند نقش مؤثری در نگرش فعال و منطقی دانش آموزان نوجوان به پدیده جهانی شدن داشته باشند. از این یافته ها بر می آید که آموزش های مستقیم و غیر مستقیم دبیرستان ها به نوجوانان در موضوع جهانی شدن، موفقیتی ندارد.

۲- تحلیل محتوای کتابهای درسی دوره راهنمایی با توجه به مسائل و مباحث روز جهانی در حوزه برنامه های درسی (حکیم زاده، کیامنش، عطاران، ۱۳۸۶).

در این پژوهش، محتوای کتابهای درسی دوره راهنمایی از حیث مواردی مانند آموزش توسعه، آموزش محیطی، آموزش حقوق بشر، آموزش صلح و برابری، آموزش سلامت، آموزش چند فرهنگی،